

2015

Recomandările comunității de business pentru eliminarea constrângerilor în desfășurarea afacerilor

Cuprins

Cuvânt înainte

Perspective generale

Perspective trans-sectoriale

- Politica de reglementare
- Politica fiscală și vamală
- Politica de concurență
- Reglementări în domeniul pieței muncii și al învățământului
- Politica comercială și accesul pe piață al bunurilor
- Litigiile dintre stat și investitori

Perspective sectoriale

- Sectorul financiar
- Sănătate
- Energie
- Agricultură și siguranța alimentelor
- Protecția mediului

Concluzii

Cuvânt înainte

Camera de Comerț Americană din Moldova (AmCham Moldova), Asociația Businessului European (EBA) și Asociația Investitorilor Străini (FIA) venim cu această adresare către Guvernul nou-format al Republicii Moldova, exprimându-ne încrederea într-un viitor mai bun, bazat pe sporierea calității vieții cetățenilor, pe dezvoltarea economică sustenabilă și reforme de calitate.

Pentru a comunica îngrijorările noastre, membrii asociațiilor – care reprezintă un spectru larg de activități economice, care include, printre altele, comerț, industrie, servicii, agricultură, medicină – și-au conjugat eforturile și au elaborat acest document. Recomandările și direcțiile de acțiune vizate se referă la cele mai stringente probleme care, indubitabil, ar trebui să figureze pe agenda Guvernului.

Comaniile private din Republica Moldova doresc să atragă tot mai multe investiții în țară (și au un potențial semnificativ în acest sens), să extindă afacerile, să implementeze tehnologii moderne și să creeze noi locuri de muncă, însă acțiunile modeste întreprinse de către instituțiile statului, impedimentele de natură legislativă, fiscală și reglatoare descurajează aceste procese.

Apreciem acțiunile fostului guvern pro-european în vederea îmbunătățirii climatului investițional, inițiativele pentru promovarea serviciilor electronice, măsurile menite să schimbe atitudinea față de serviciul fiscal și să pună accent pe conformarea voluntară a entităților, inițiativa optimizării raportării agenților economici și alte schimbări pozitive. Totodată, în viziunea noastră, tempoul și nivelul acestor ajustări absolut necesare sunt insuficiente.

Membrii Camerei de Comerț Americane, ai Asociației Businessului European și ai Asociației Investitorilor Străini sunt întotdeauna deschiși pentru cooperare cu autoritățile Republicii Moldova în spiritul respectului reciproc. Suntem convinși că percepția comună a intereselor societății trebuie să fie axată pe facilitarea dezvoltării afacerilor, care, la rândul lor, vor contribui la suplinirea veniturilor bugetare și, în consecință, la sporirea asistenței sociale, la majorarea salariilor angajaților din sfera bugetară, la finanțarea proiectelor de infrastructură etc.

Prezentul document vizează perspective generale importante cum ar fi: consolidarea statului de drept, eliminarea corupției și economiei tenebre, reforma justiției, dar și aspecte trans-sectoriale și cele sectoriale, accentuându-se primordialitatea acestora în stimularea creșterii economice. Toto-

dată, în text sunt identificate principalele deficiențe structurale, însoțite de recomandări concrete pentru rezolvarea subiectelor prioritare în următorii 4 ani.

Vă prezentăm, în continuare, viziunea comunității de afaceri cu referire la prioritățile de reformă și căile de ameliorare a situației economice din Republica Moldova și sperăm că aceasta va constitui un suport credibil și consistent în activitatea Guvernului Republicii Moldova.

Perspective generale

● **Statul de drept** constituie un mecanism a cărui funcționare implică instaurarea unui climat de ordine, în care recunoașterea și valorificarea drepturilor unui individ nu pot fi concepute în mod absolut și discreționar, ci numai în corelație cu respectarea drepturilor celorlalți și ale colectivității în ansamblu.

Exigențele statului de drept presupun asigurarea legalității, securității juridice, interzicerea arbitrarului, accesul la justiție în instanțe judecătorești independente și imparțiale, respectarea drepturilor omului, nediscriminarea și egalitatea în fața legii.

Fenomenul corupției compromite democrația și statul de drept, conduce la încălcarea drepturilor omului, subminează economia și erodează calitatea vieții. Prin urmare, lupta împotriva corupției este parte integrantă a asigurării respectării statului de drept.

● **Corupția** sistemică rămâne o problemă majoră, Republica Moldova înregistrând valori foarte joase la Indicele de Percepție a Corupției.

Accelerarea reformei în sistemul judiciar și a organelor procuraturii, consolidarea capacităților Comisiei Naționale de Integritate și aplicarea politicilor legate de conflictele de interese sunt domenii care necesită o intervenție imediată bazată pe principiile transparenței și predictibilității. Promovarea politicii „zero toleranță pentru corupție” trebuie să devină un imperativ pentru autoritățile statului.

Fenomenul corupției influențează negativ aspecte ce țin de fiscalitate și progres economic, conduce la creșterea deficitului bugetar general consolidat și, în consecință, la majorarea datoriei publice a Republicii Moldova.

● Corupția scade baza de impozitare prin reducerea sectorului formal. Astfel, cu cât este mai mare corupția și ponderea **economiei tenebre**, cu atât este mai mică baza de impozitare și cu atât mai scăzută colectarea veniturilor din impozite.

Ponderea economiei tenebre în Republica Moldova, potrivit unor estimări, depășește deja 30% din PIB. Acest indicator are repercusiuni directe asupra situației financiar-economice și investiționale și asupra bunăstării populației.

Economia tenebră, nesancționată de către organele abilitate, a determinat antrenarea agenților economici onești și transparenți într-o competiție neloială.

Corupția și economia tenebră sunt probleme majore ale societății noastre și trebuie tratate prioritare. Reformele administrative și legislative vor putea fi implementate doar prin reducerea și monitorizarea atentă a acestor fenomene negative.

● Garantarea statului de drept, a independenței justiției, sprijinirea luptei împotriva corupției și a economiei tenebre trebuie să reprezinte priorități majore pentru perioada imediat următoare. Republica Moldova are o șansă unică de **reformare a sectorului justiției** până în anul 2016, dat fiind suportul financiar acordat de Uniunea Europeană. Dacă autoritățile statului vor rata, prin reforme superficiale, această ocazie, vom avea de suferit cu toții mulți ani înainte și vom pierde credibilitatea în fața donatorilor străini. Din aceste motive, considerăm că sunt necesare acțiuni graduale, sistemice, concrete și insistente.

Dorim să atragem atenția asupra faptului că instanțele judecătorești cu un număr mic de judecători presupun costuri mai mari de întreținere și nu asigură un mediu adecvat pentru creșterea profesională a acestora. Din cele 44 de judecătorii din Republica Moldova, 29 au mai puțin de șapte judecători. Sarcina de muncă a judecătorilor variază semnificativ de la o instituție judecătorească la alta, fapt ce condiționează calitatea expertizei în cadrul examinării litigiilor comerciale, concurențiale, a procedurilor de insolvență etc.

Perspective trans-sectoriale

- Politica de reglementare
- Politica fiscală și vamală
- Politica de concurență
- Reglementări în domeniul pieței muncii și al învățământului
- Politica comercială și accesul pe piață al bunurilor
- Litigiile dintre stat și investitori

Politica de reglementare

Circumstanțe

Cadrul de reglementare existent creează impedimente majore în calea dezvoltării antreprenoriatului și ameliorării competitivității economiei Republicii Moldova. Există un potențial enorm de îmbunătățire a lucrurilor prin eliminarea reglementărilor nejustificate, creșterea transparenței cadrului de reglementare, reducerea costurilor legate de conformarea cu prevederile actelor normative, inclusiv reducerea numărului, tarifelor, duratei și cerințelor tehnice ale procedurilor administrative. Constatăm cu regret multe cazuri când autoritățile administrației publice nu respectă principiile bunei reglementări prevăzute de Legea nr. 235 din 20.07.2006 cu privire la principiile de bază de reglementare a activității de întreprinzător, Legea nr. 160 din 22.07.2011 privind reglementarea prin autorizare a activității de întreprinzător și Legea nr. 161 din 22.07.2011 privind implementa-

rea ghișeului unic în desfășurarea activității de întreprinzător. Mai mult ca atât, în unele cazuri proiectele actelor normative care reglementează activitatea de întreprinzător sunt expediate la Guvern fără raportul de analiză a impactului de reglementare și fără avizul Grupului de lucru pentru reglementarea activității de întreprinzător. În alte cazuri, după consultări cu Grupul de lucru, unele autorități nu concordă conținutul analizei impactului cu proiectele de acte normative, acestea fiind expediate la Guvern și aprobate fără a cunoaște consecințele nedorite pe care ar putea să le aibă asupra mediului de afaceri. În rezultat, nerespectarea principiului transparenței decizionale și a reglementării activității de întreprinzător duce la aprobarea unor prevederi de reglementare nejustificate, care oferă oportunități pentru corupție, impun costuri semnificative asupra mediului de afaceri și afectează competitivitatea economiei în ansamblu.

Considerăm un imperativ respectarea abordării prescrise de noua Strategie a reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013-2020, aprobată prin Hotărârea de Guvern nr. 1021 din 16.12.2013, care prevede dezvoltarea unui sistem de reglementare inteligentă. Această perspectivă presupune o reglementare eficientă, oferind flexibilitate pentru inovație, elaborată și implementată în colaborare strânsă cu mediul de afaceri. În centrul acestui sistem se află procesul de analiză a impactului de reglementare, care ia în calcul toate principiile bunei reglementări și fortifică o cooperare temeinică și fructuoasă între sectorul public și cel privat.

Recomandări

- Asigurarea unui proces de elaborare și adoptare a actelor normative cu respectarea întocmai a procesului de analiză a impactului de reglementare și a principiilor bunei reglementări;
- Excluderea reglementărilor excesive și aplicarea principiului „*gândește mai întâi la scară mică*” – interesele întreprinzătorilor trebuie luate în considerație de la primele etape de elaborare a actului normativ;
- Crearea unor platforme sectoriale și tematice efective de consultare și cooperare cu mediul de afaceri în vederea elaborării cadrului de reglementare și monitorizării eficienței acestuia;
- Reducerea continuă a poverii impuse de actele permissive asupra mediului de afaceri.

Politica fiscală și vamală

Circumstanțe

În ultimii ani, mediul de afaceri s-a confruntat cu un număr impunător de modificări ale legislației fiscale și a celei vamale, fapt care a sporit semnificativ incertitudinea în activitatea de afaceri pe termen lung și a impus ajustarea/adaptarea frecventă a planurilor de afaceri. Mai mult decât atât, este bine cunoscut faptul că stabilitatea politicii fiscale și a celei vamale reprezintă un factor determinant în atragerea investițiilor în economie.

Astfel, considerăm necesară întreprinderea tuturor măsurilor care se impun pentru asigurarea stabilității și previzibilității politicilor fiscale și vamală, precum și excluderea practicilor de modificare frecventă a Codului fiscal și a Codului vamal.

De asemenea, urmează să fie excluse situațiile în care modificările legislației fiscale intră în vigoare imediat după publicare sau au efect retroactiv.

Recomandări

- Elaborarea Analizei Impactului de Reglementare (AIR) pentru proiectele de modificări la politica fiscală și cea vamală, cu respectarea procesului de AIR;
- Corelarea termenilor utilizați în legislația fiscală națională cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară și noile Standarde Naționale de Contabilitate;
- Implementarea unor mecanisme care să determine stabilitatea politicii fiscale și a politicii vamale;
- Includerea unor prevederi care să reglementeze trecerea în cont a TVA pe valorile materiale și serviciile procurate;
- Corelarea amenzilor fiscale și vamale cu prejudiciul cauzat și optimizarea procedurilor de control aferente;
- Revizuirea mecanismelor de plafonare a contribuțiilor sociale de stat și a contribuțiilor la asigurările obligatorii de asistență medicală;
- Revizuirea regulilor de deducere din perspectiva impozitului pe venit din activitatea de întreprinzător;
- Stimularea creării fondurilor private de pensii și a fondurilor private de asigurări medicale, prin redirectionarea contribuțiilor individuale la discreția salariaților.
- Implementarea în legislația fiscală a conceptului de „soluție fiscală individuală anticipată”;

Politica de concurență

Circumstanțe

Pentru a asigura concentrarea resurselor disponibile în vederea realizării obiectivelor și măsurilor cu impact maxim asupra dezvoltării economice și sociale a Republicii Moldova, este necesară sporirea competitivității economiei naționale, având ca scop creșterea competitivității pe piețele interne și externe prin asigurarea tranziției țării la competitivitatea bazată pe eficiență și calitate.

Autoritatea subminată și competențele limitate ale Consiliului Concurenței, împreună cu problemele sistemice în procesul de luare a deciziilor juridice și de către instanțele de judecată, cauzează deficiențe în protecția concurenței.

Analiza Băncii Mondiale pentru determinarea celor mai vulnerabile sectoare din punct de vedere al concurenței face referință la următoarele domenii: asigurări și bănci; distribuția și producerea energiei electrice; servicii poștale și telecomunicații; industria extractivă; transportul aerian; comerțul cu amănuntul.

Recomandări

- Liberalizarea anumitor piețe, reglementate excesiv în prezent. În același timp, este necesară eliminarea favoritismului selectiv pentru unele companii;
- Consiliul Concurenței trebuie să pună accent pe prevenirea practicilor anti-concurențiale a priori, decât pe combaterea acestora a posteriori. Ulterior, se cere examinarea oportunității introducerii obligativității expertizei sub raportul concurenței legislației cu impact de reglementare;
- Continuarea consolidării capacității Consiliului Concurenței pe dimensiunile resurse umane și financiare, astfel încât instituția să-și poată îndeplini eficient obligațiunile. În același timp, trebuie consolidată independența operațională și financiară a Consiliului;
- Promovarea culturii concurențiale în societatea civilă, între oamenii de afaceri și funcționarii publici trebuie să fie o prioritate constantă;
- Respectarea revizuirii periodice a listei produselor social importante, conform legislației;
- Eliminarea taxei lunare discriminatorii de 2,5% („taxa pentru serviciile de lux”) din veniturile obținute din vânzările aferente serviciilor din sectorul telefoniei mobile;
- Sporirea atenției acordate de către Consiliul Concurenței segmentului pieței negre și aplicarea unor măsuri de eliminare pe termen mediu și lung a acesteia.

Reglementări în domeniul pieței muncii și al învățământului

Circumstanțe

Competitivitatea Republicii Moldova continuă să fie provocată în mod sever pe plan regional și internațional de țările care activează mult mai eficient și au un mediu de afaceri mult mai favorabil. Sunt necesare o gândire strategică și politici publice inteligente pentru a aborda impedimentele structurale de lungă durată, ce împiedică companiile să activeze anume atunci când acestea au nevoie de o flexibilitate mai mare pentru a concura. Rigiditatea cadrului de reglementare a pieței muncii continuă să descurajeze creșterea dinamică. Restricțiile cu privire la regimuri de muncă, regulile de angajare și disponibilizare, mecanismele de protecție socială

pretinse sunt probleme stringente; raportul Fundației *Heritage* privind libertatea economică evaluează libertatea muncii în Republica Moldova cu un scor foarte mic de 37,9 (din 100), iar perceperea libertății țării de corupție este de 29,5. Cea mai mare constrângere ce afectează dezvoltarea afacerilor în Moldova, atât pentru companiile moldovenești, cât și pentru companiile străine, se referă, în mod unanim, la intensificarea deficitului forței de muncă și necesitatea de a atrage și reține angajații-cheie.

Recomandări

Modificarea Codului Muncii și îmbunătățirea reglementărilor în domeniul muncii:

Îmbunătățirea Codului Muncii rămâne o necesitate imperativă. Procesul de negociere în cadrul Grupului tripartit, creat sub egida Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei, necesită o impulsie. Mai multe prevederi din Codul Muncii sunt învechite și ar trebui modificate în vederea ajustării la necesitățile curente ale mediului de afaceri în scopul asigurării unui tratament benefic ambelor părți contractuale, astfel contribuind la crearea noilor locuri de muncă.

Unele aspecte importante ce trebuie modificate se referă la: contractul de muncă pe perioadă determinată; perioada de probă; încetarea contractului de muncă; contractul de ucenicie; regimul de muncă pe ture; vârsta de pensionare; leasing-ul de personal; reducerea termenului concediului de îngrijire a copilului; revizuirea modalităților de recompensare a muncii suplimentare, reducerea ratei de șomaj tehnic etc.

Alte îmbunătățiri necesare ale cadrului de reglementare se referă la:

- Adoptarea unei legi privind exercitarea unor activități cu caracter ocazional, desfășurate de zilieri;

- Revizuirea Legii privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei ar trebui să coopereze cu mediul de afaceri în această privință);
- Îmbunătățirea Legii privind indemnizațiile pentru incapacitate temporară de muncă (există foarte multe lacune în legea actuală);
- Facilitarea angajării în câmpul muncii moldovenesc a profesioniștilor din afara Republicii Moldova prin revizuirea Legii migrației și Legii privind regimul străinilor;
- Elaborarea cadrului de reglementare a muncii prin introducerea institutului agent de muncă temporară (la moment nu există astfel de reglementări în Moldova).

Îmbunătățirea sistemului educațional:

Ministerul Educației, mediul de afaceri și universitățile și școlile profesionale trebuie să coopereze întru îmbunătățirea relațiilor dintre profesori și angajatori pentru a echilibra cererea cu oferta de specialiști de înaltă calificare și profesii solicitate pe piața muncii.

- **Eliminarea deficitului de calificări și sporirea productivității:** Comunitatea de afaceri și Guvernul trebuie să coopereze pentru a îmbunătăți calitatea competențelor și calificările existente pentru a asigura o rată mai mare de angajare pe piața muncii a unor categorii cu risc sporit, cum sunt tinerii, prevenind astfel migrația masivă.

Politica comercială și accesul pe piață al bunurilor

Circumstanțe

În contextul semnării Acordului de Asocierie și instituirii Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Comprehensiv, comunitatea de afaceri se așteaptă la o serie de îmbunătățiri în domeniul facilitării comerțului între UE și Republica Moldova, atât prin prisma eliminării barierelor tarifare în calea comerțului, cât și prin prisma reducerii barierelor netarifare.

Este estimat ca Acordul să aibă un impact pozitiv asupra economiei Moldovei, prin sporirea capacității produselor moldovenești de a accesa piața UE și tendința de creștere, pe termen lung, a exportului către UE cu 16%.

Oricum, pentru a obține beneficii de la liberalizarea comerțului cu UE, Moldova trebuie să asigure transpunerea celor mai bune practici internaționale în domeniile cheie ale politicilor de comerț, inclusiv în cel al procedurilor vamale.

Eliminarea procedurilor vamale anevoioase

Procedurile complicate de vămuire pot împiedica modernizarea comerțului și obținerea unor beneficii în cadrul procesului de liberalizare a acestuia cu UE.

Reglementări ambigue și inadecvate, proceduri de vămuire împovărătoare, încercarea autorităților vamale de a verifica maxim din operațiunile comerciale, indiferent de culoarul de risc pe care sunt repartizate, terminale vamale nereglementate – toate acestea generează întârzieri semnificative în procesul de vămuire și majorează costurile comerțului exterior. Situația dată este confirmată și de indicatorii specializați ai Băncii Mondiale: conform Raportului *Doing Business 2015*, la capitolul „Comerț transfrontalier”, Republica Moldova a coborât în clasament, comparativ cu anul 2014, ocupând locul 152 din 189 de țări.

Procedurile de vămuire simple și rapide ar genera câștiguri adiționale semnificative din reducerile costurilor pentru comerț, astfel impulsivând comerțul și stimulând creșterea economică. Studiile arată că exportatorii din țările în curs de dezvoltare obțin mai mult din reducerea cu 10% a costurilor de comerț, decât dintr-o reducere similară la tarifele aplicate produselor lor pe piețele globale.

Adițional, un subiect de dispută între organele vamale și companii are legătură cu tratamentul bunurilor în scopuri vamale – determinarea valorii în vamă, clasificarea mărfurilor și determinarea originii mărfurilor – fenomene ce îngreunează și discouragează comerțul transfrontalier.

Recomandări

- Simplificarea procedurilor de vămuire prin reducerea numărului de inspecții extensive și îmbunătățirea managementului riscurilor;
- Determinarea statutului legal al terminalelor operaționale în prezent și introducerea proceselor de vămuire în conformitate cu bunele practici internaționale;
- Reformarea instituției de broker vamal prin reducerea gradului de dependență a brokerilor de autoritatea vamală, valorificând astfel una din cele mai importante funcții ale brokerului – reprezentarea agenților economici în relația cu autoritățile vamale;
- Schimbarea abordării în administrarea vamală de la una birocratică la una orientată spre client (antreprenor), totodată eliminând discreția în activitatea funcționarilor publici, inclusiv în aplicarea sancțiunilor;
- Facilitarea comerțului extern prin reducerea numărului, duratei și cerințelor în eliberarea actelor permissive în activitatea de import-export.

Recomandări

Facilitarea plasării bunurilor pe piață

Acțiunile și competențele autorităților administrației publice implicate în supravegherea și autorizarea activității de plasare a produselor pe piață deseori se dublează și impun o povară semnificativă asupra întreprinderilor, afectând negativ comerțul transfrontalier, dar și interior. De multe ori acestea nu recunosc certificatele internaționale care însoțesc mărfurile și atestă calitatea și inofensivitatea lor. Drept urmare, se împiedică desfășurarea afacerilor, expunând companiile la suportarea unor costuri adiționale pentru a-și onora obligațiile contractuale.

- Optimizarea procedurilor de supraveghere de către stat a calității produselor plasate pe piață;
- Recunoașterea standardelor și certificatelor de conformitate eliberate de instituțiile abilitate din UE și SUA;
- Îmbunătățirea schimbului de informații între autoritățile administrației publice responsabile pentru supravegherea calității mărfurilor plasate pe piață.

Litigiile dintre stat și investitori

Circumstanțe

Întreprinderile ce investesc în Republica Moldova se mai confruntă cu discriminare, expropriere forțată și fără compensare adecvată, retragerea licențelor de activitate și abuzuri din partea autorităților administrației publice, precum aplicarea unui tratament neechitabil, împiedicarea transferurilor internaționale de capital etc.

Republica Moldova este în continuare expusă riscului de a pierde cazuri importante legate de afaceri la CEDO, ICSID și alte instanțe internaționale de arbitraj. Majoritatea litigiilor semnificative abordate de către investitorii străini pe parcursul ultimilor ani în instanțele locale încă nu au fost rezolvate și sunt tergiversate la

nesfârșit. În același timp, observăm o scădere semnificativă a fluxului de investiții străine directe (ISD) în Republica Moldova, iar corelația dintre aceste două tendințe este autoimpusă. Republica Moldova depune eforturi și dedică timp pentru atragerea noilor investitori, însă nu încearcă să îmbunătățească condițiile de activitate a celor existenți. Problemele variază de la exproprieri și încălcarea drepturilor cu privire la proprietate, interpretarea abuzivă a dispozițiilor legale cu privire la colectarea (impozite, taxe vamale etc.) până la încălcarea de către agențiile de stat a cerințelor legale cu privire la reglementările de piață, stabilirea prețurilor etc.

Recomandări

- Crearea unui oficiu de ombudsman în afaceri care ar activa ca un facilitator și promotor al intereselor investitorilor în fața instituțiilor de stat și unde investitorii își vor putea exprima doleanțele/nemulțumirile, acestea urmând a fi examinate și soluționate; crearea unui mecanism independent pentru soluționarea problemelor și plângerilor companiilor cu privire la tratamentul incorect sau concurența neloială;
- Crearea unui mecanism neutru de soluționare a disputelor avansate dintre investitor și stat, care va permite, cu participarea deplină a statului, o opinie consultativă obiectivă a unei părți terțe calificate cu privire la fondul cauzei, conform legislației internaționale și de protejare a investitorului;
- Evaluarea activității instanțelor locale de arbitraj cu scopul reducerii elementelor de corupție sau crearea unei instituții de arbitraj credibile, cu un set de reguli și proceduri moderne și cu o bază de date de arbitri onești;
- Consolidarea capacităților instanțelor de judecată în examinarea cazurilor ce țin de protecția investitorilor, inclusiv încălcarea regulamentelor cu privire la responsabilitatea managerilor, tranzacții cu părțile afiliate, dezvăluirea și accesul la informații etc.

Perspectivă sectoriale

- Sectorul financiar
- Sănătate
- Energie
- Agricultură și siguranța alimentelor
- Protecția mediului

Sectorul financiar

Industria bancară

Circumstanțe

Lipsa transparenței în structurile de acționariat și insuccesul Băncii Naționale în asigurarea unei guvernări corporative eficiente în cadrul băncilor reprezintă provocări critice pentru sectorul bancar care, în prezent, amenință stabilitatea întregii economii naționale.

Acțiunile întârziate ale BNM privind asigurarea integrității sectorului bancar, în cumul cu gradul înalt de „offshoring” al structurilor de acționariat ale băncilor comerciale locale, duc la deficiențe în procesul de guvernare corporativă, practici de afaceri neetice și denaturarea concurenței. În pofida demarării reformelor, autoritățile nu au înregistrat rezultate palpabile în domeniul contracarării cazurilor de spălare de bani, sistemul bancar din Republica Moldova rămânând atractiv pentru activități de așa gen.

Recomandări

- Asigurarea securității investițiilor și a concurenței loiale în sectorul financiar;
- Consolidarea transparenței structurii de acționariat în industria bancară;
- Consolidarea independenței reale a băncii centrale;
- Reglementarea mai clară a practicii judiciare în domeniul bancar și stabilirea unui mecanism prompt și efectiv de sancționare a judecătorilor, în vederea prevenirii deciziilor ilegale, discreționare și abuzive ale instanțelor de judecată;
- Armonizarea cadrului legal autohton cu privire la prevenirea și combaterea spălării de bani cu cele mai bune practici internaționale în domeniu.

Piața de asigurări

Circumstanțe

Cu toate că piața de asigurări a Republicii Moldova a înregistrat o ascensiune pe parcursul ultimilor ani, aceasta este în continuare caracterizată de un grad înalt de incertitudine. Comunitatea de afaceri a fost martoră la presupusele acțiuni de cartel ale unor jucători pe piață prin retragerea permisiunii concurenților direcți pentru emiterea certificatelor internaționale de asigurare „Cartea Verde”.

Recomandări

- Asigurarea autorității de reglementare a pieței de asigurări cu competențele necesare de monitorizare și supraveghere a jucătorilor pe piață;
- Consolidarea transparenței în structura de acționariat a industriei de asigurări;
- Asigurarea unei reglementări și a supravegherii solide pe segmentul „Carte Verde”, pentru a echilibra interesele asiguratorilor și deținătorilor de polițe de asigurare.

Industria de microfinanțare și leasing

Circumstanțe

Industria de microfinanțare și leasing din Republica Moldova rămân subdezvoltate, deoarece companiile se confruntă cu dificultăți la securizarea finanțării pe termen lung. Adicional, lipsa unui cadru legal modern descurajează investitorii străini să investească în aceste industrii. Aceasta afectează disponibilitatea surselor financiare alternative de finanțare pentru companiile locale, încetinind dezvoltarea sectorului privat.

Recomandări

- Reformarea cadrului legislativ privind reglementarea relațiilor de leasing și crearea premiselor de dezvoltare sustenabilă a sectorului de microfinanțare;
- Stabilirea condițiilor echitabile de concurență pentru toate instituțiile financiare nebancare și asigurarea concurenței echitabile cu băncile.

Sănătate

Circumstanțe

Domeniul ocrotirii sănătății este unul din domeniile cruciale în dezvoltarea economică a țării, iar realizarea reformelor în acest domeniu este o necesitate imperativă.

Mediul privat contribuie în mod solidar pentru finanțarea accesului universal la asistența medicală, respectiv, se așteaptă la o mai bună infrastructură a sănătății, precum și la sporirea graduală a eficienței și calității sistemului de sănătate.

Dat fiind faptul că investițiile în sănătate sunt, pe termen lung, investițiile în potențialul de forță de muncă, sănătatea este o preocupare nu doar pentru Ministerul Sănătății sau Casa Națională de Asigurări în Medicină, ci și pentru alte instituții responsabile pentru creșterea economică, cât și pentru cei din mediul de afaceri.

Or, la momentul actual, autoritățile din domeniul sănătății sunt ostile unui dialog transparent și constructiv cu reprezentanții companiilor private pentru a identifica problemele critice din domeniu și a formula soluții moderne de depășire a acestora.

De multe ori, în procesul elaborării sau reformării cadrului de reglementare în domeniul sănătății, autoritățile responsabile nu consultă și nu țin cont de opinia businessului ce operează în domeniu, astfel generând cadrul normativ defectuos și imprevizibil. Acest fenomen, într-un termen lung, poate forța plecarea de pe piața Republicii Moldova a companiilor multinaționale, care sunt obișnuite să activeze într-un mediu transparent, nediscriminatoriu și respectuos față de business, iar cetățenii Republicii Moldova vor fi privați de acces la produse eficiente, calitative și inovative.

Recomandări

- Instituirea unui dialog regulat, deschis și constructiv între factorii de decizie și reprezentanții companiilor private din domeniul îngrijirii sănătății pentru a identifica problemele critice din domeniu și a formula soluții moderne de depășire a acestora;
- Oferirea accesului la o medicină inovativă și calitativă, la dispozitive medicale și servicii medicale prin crearea unei piețe nediscriminatorii, transparente și propice investițiilor în domeniile de sănătate din Republica Moldova;
- Încurajarea promovării etice a medicamentelor și eliminarea practicilor de corupție prin adoptarea unui cadru legal, inspirat din cele mai bune practici europene;
- Revizuirea procedurii deficiente de înregistrare a prețurilor pentru medicamente și asigurarea aplicării legislației existente;
- Asigurarea utilizării eficiente a resurselor financiare și revizuirea mecanismului de compensare a medicamentelor;
- Îmbunătățirea mecanismului de organizare a achizițiilor publice de medicamente și alte produse de uz medical în scopul asigurării livrărilor neîntrerupte de medicamente și dispozitive medicale către instituțiile medicale, prin crearea unor condiții echitabile, nediscriminatorii și propice participării unui număr cât mai mare de agenți economici la licitațiile publice;
- Revizuirea procedurii deficiente pentru autorizarea dispozitivelor medicale.

Energie

Circumstanțe

Ținând cont de situația geopolitică actuală și dependența țării de sursele energetice importate, securitatea energetică rămâne a fi un aspect important pentru Republica Moldova. Totodată, în pofida acestei înțelegeri, există mai multe obstacole în legislația primară și secundară, dar și impedimente de alt ordin care nu permit dezvoltarea transparentă a sectorului și nu contribuie la atractivitatea acestuia pentru investitori.

Aspectele problematice de bază țin de securitatea energetică, dependența politică și economică a ANRE (de o importanță absolută în contextul implementării pa-

chetelor energetice II și III și modernizarea sectorului), metodologia de calculare a tarifelor și consumul ilegal de energie electrică.

Sub-sectorul pentru energie regenerabilă nu beneficiază de un cadru legal general, iar legea respectivă se află în Parlament deja de doi ani. Mai mult ca atât, nu este sigur accesul nediscriminatoriu la sursele regenerabile pentru investitorii străini, în special pentru energie solară și eoliană. În procesul de adoptare a legii este necesar să fie considerată experiența altor țări europene (Franța, Germania), pentru a nu repeta posibile greșeli.

Recomandări

- Stabilirea direct în lege a principiilor de formare a tarifelor pentru energie eoliană și alte surse regenerabile și asigurarea stabilității de formare a acestora;
- Identificarea metodologiei transparente de calculare a tarifelor;
- Obținerea și păstrarea independenței ANRE;
- Neadmiterea încercărilor de a monopoliza piața (de ex.: să nu fie permisă deținerea de către o persoană sau de către un grup de persoane a controlului asupra surselor de energie regenerabilă din țară);
- Este necesară introducerea unor modificări în cadrul legal (Codul contravențional și Codul penal) pentru a restricționa consumul ilegal de energie electrică.

Agricultură și siguranța alimentelor

Circumstanțe

Agricultura este una dintre cele mai importante ramuri ale economiei naționale. Deși în anul 1989 agricultura a contribuit cu 40% la PIB-ul țării, astăzi această parte s-a redus la aproape 10%. Totodată, aproximativ 25% din populația activă a țării este angajată în agricultură.

În urma semnării de către Republica Moldova a Acordului de Asociere cu UE, Rusia a introdus o serie de restricții la importurile din țara noastră. Pe viitor, producătorii și exportatorii de produse agricole din Moldova vor fi obligați să se conformeze cerințelor celui mai mare partener potențial de export – UE. Astfel, sunt inevitabile schimbările esențiale în mai multe domenii, inclusiv agricultură primară și infrastructura agricolă.

Din păcate, de la bun început (implementarea provizorie a Acordului de Asociere) autoritățile responsabile nu au fost pregătite la nivelul necesar. ANSA nu a fost pe

deplin acreditată în structurile respective ale UE și, în consecință, produsele de carne nu pot fi exportate pe piața UE.

Conform Planului de Acțiuni pentru Implementarea Acordului de Asociere pentru 2014-2016, autoritățile vor asigura, conform competențelor, întreprinderea măsurilor necesare în vederea realizării integrale și în termenele stabilite a acțiunilor incluse în Plan. Totodată, estimativ, în perioada 2014-2020, autoritățile ar trebui să adopte anual circa 2500 de standarde europene, dintre care circa 60 în domeniul agroalimentar. Cu toate acestea, în 2013 doar 20 din cele 2609 planificate au fost aprobate, fapt ce indică incapacitatea sau dorința redusă de a respecta Planul sus-menționat.

Republica Moldova trebuie să valorifice toate eforturile la orice nivel pentru a putea exporta pe piața europeană – una foarte promițătoare.

Recomandări

- Promovarea asociațiilor de producători agricoli care ar reprezenta acești producători la diferite niveluri și ar crea rețele de distribuție pentru export. În acest sens este necesar de revizuit cadrul legal, de exemplu, prevederile care țin de TVA în activitatea asociațiilor de producători agricoli;
- Extinderea suportului în procedurile de export, începând de la informare, consultanță și asistență tehnică în dezvoltarea rețelelor agroalimentare și relațiilor cu importatorii;
- Dezvoltarea și crearea instrumentelor financiare moderne. Ținând cont de faptul că fondurile europene (ENPARD) sunt distribuite pe bază de post-investire, agricultorii vor solicita credite și împrumuturi cu rate reduse și termenul de grație extins;
- Crearea fondurilor de garanție pentru programele de cofinanțare oferite de fondurile UE;
- Liberalizarea importului de soiuri noi de plante fără restricții. În prezent, soiurile existente sunt necompetitive în comparație cu cele europene;
- Modernizarea standardelor de producere și de calitate în conformitate cu cerințele UE;
- Revizuirea politicilor de subvenționare. Producătorii mici și mijlocii nu pot beneficia pe deplin de ajutoare din partea statului;
- Deblocarea sau liberalizarea accesului la apă din fântâni pentru irigare;
- Analizarea posibilității de asistență a producătorilor din stânga Nistrului;
- Reducerea documentelor permissive emise de ANSA și de către alte instituții corelate.

Protecția mediului

Circumstanțe

În contextul reformelor în derulare în Republica Moldova, există o percepție că problemele ce țin de mediu nu reprezintă o prioritate. Pe calea aderării la UE și în vederea armonizării legislației Republicii Moldova la rigorile Acquis-ului comunitar, doar în domeniul mediului există o listă întreagă de directive și regulamente ce trebuie reflectate în legislația națională, având un impact direct asupra dezvoltării mediului de afaceri.

Republica Moldova se confruntă cu serioase probleme de mediu, printre care managementul deșeurilor solide. Există investitori în Republica Moldova care sunt nevoiți să exporte deșeurile solide în alte

țări. Republica Moldova nu dispune de un sistem conex, care să cuprindă atât agenții economici, APC și APL, cât și cetățenii de rând și care ar prevedea mecanismele de organizare și funcționare a sistemului, începând de la achitarea unei taxe direcționate spre un sistem funcțional de colectare și transport spre unități de prelucrare, ardere sau distrugere a acestor deșeurii. Astfel, companiile se confruntă cu probleme ce țin de managementul produselor reciclabile (sticla, deșeurii din polietilenă, polipropilenă, materiale de construcții etc.). Unele companii examinează posibilitatea edificării unui sistem de prelucrare a deșeurilor în cadrul întreprinderii, însă aceasta nu este o soluție sistemică.

Recomandări

- Re-considerarea domeniului, propunându-l ca pe o prioritate în Programul de guvernare și includerea subiectului în discuțiile cu donatorii, instituțiile internaționale etc.;
- Racordarea cadrului legislativ național în domeniul mediului la rigorile UE, dar ținând cont de realitățile din țară și de lipsa unor sisteme și mecanisme care ar permite funcționarea legii;
- Adoptarea de urgență a Legii cu privire la managementul deșeurilor și a Legii cu privire la mediu;
- Crearea unui sistem conex de management al deșeurilor care ar include pe de o parte sustenabilitatea financiară a acestuia prin achitarea unei taxe, iar pe de alta parte funcționarea acestuia la nivel de APC și APL, implicând colectarea, transportarea și prelucrarea deșeurilor;
- Crearea și funcționarea sistemului de control și de asigurare a calității pentru apa potabilă și în scop de irigare pe întreg teritoriul Republicii Moldova;
- Revizuirea Regulamentului cu privire la bifenilii policlorurați (BPC);
- Desfășurarea și promovarea unor programe naționale împreună cu societatea civilă și mediul de afaceri, axate pe protecția mediului. (Exemplul țărilor UE unde există *Memo of understanding* cu privire la susținerea unor inițiative între Ministerul mediului și agenți economici, ONG etc.).

Concluzii

Negocierile prelungite pentru formarea unui Guvern pro-european, corupția care sufocă societatea, situația din teritoriile autonome și separatiste, problemele de instabilitate geopolitică, economia și problemele din sectorul financiar-bancar reprezintă provocări majore pentru Republica Moldova. Pe fundalul acestor evoluții, structura economiei naționale, dominată de activități cu valoare adăugată mică, cu o proporție mare a populației ocupate în agricultura de subsistență, fără contribuții fiscale, cu un grad scăzut de dezvoltare a infrastructurilor fizice, a celor sociale și cu sisteme educaționale și de sănătate neperformante, reprezintă constrângeri majore pentru creșterea economică și susținabilitatea finanțelor publice.

Sintetizând cele expuse în document, subliniem importanța problemei corupției, care se referă la toate aspectele vieții socio-economice și reprezintă o barieră pentru creșterea durabilă, mai ales în contextul facilitării dezvoltării economiei tenebre. Susținerea și promovarea statului de drept și reforma justiției sunt elementele-cheie pentru depășirea acestei situații.

Considerăm importante ajustările recomandate în domeniul politicii de reglementare, a celei fiscale, vamale, de concurență, în domeniul pieței muncii și educației etc. În perspectivele sectoriale, expuse în document, țin, în mare parte, nu doar de sectoarele respective, ci și de cadrul general de activitate.

Fără îndoială, agenda de transformare cuprinde numeroase probleme complexe, a căror soluționare nu poate fi amânată. Problemele de ordin macroeconomic tergiversează efectele eforturilor depuse de comunitatea de afaceri. Mai mult, problemele specifice de sector elimină entuziasmul companiilor și creează condiții pentru extinderea economiei tenebre, aceasta, la rândul său, generând dezechilibre macroeconomice. Acest cerc vicios poate fi întrerupt prin conlucrarea fructuoasă a instituțiilor statului, cu susținerea comunității de afaceri, prin demonstrarea unei adevărate voințe politice.

Comunitatea de afaceri din Republica Moldova păstrează, tradițional, o doză de optimism și este gata să-și asume în continuare numeroase riscuri, mizând pe continuitatea reformelor demarate susținute de o voință politică fermă.

Credem că majoritatea aspectelor menționate în acest document pot fi soluționate într-un viitor apropiat, contribuind, prin aceasta, la bunăstarea și prosperitatea Republicii Moldova.

Asociația Businessului European din Moldova (EBA)

Ce este EBA

Asociația Businessului European din Moldova (EBA) este o asociație non-profit, non-politică, creată în 2011 de către zece cei mai mari investitori din Republica Moldova, sub auspiciile Ambasadorului UE în RM. (www.eba.md)

În cei peste trei ani de activitate, EBA a devenit un business hub pentru cei 50 de membri ai Asociației – companii locale și internaționale care au beneficiat de serviciile EBA Moldova.

De la fondare și până în prezent, EBA a participat în 5 proiecte internaționale (finanțate de USAID, IFC, EU, GIZ, WB), care au vizat îmbunătățirea legislației naționale, serviciile de suport în afaceri, cursuri practice de instruire pentru companiile din Republica Moldova care doresc să se extindă pe piața UE, unele misiuni de afaceri în Suedia, Olanda, Belgia, Ucraina, Israel și România.

Viziunea EBA Moldova

De a asigura și pleda pentru armonizarea cadrului legal din RM la cel al UE și preluarea celor mai bune practici internaționale în scopul asigurării unui mediu de afaceri permisiv și prosper.

Structura activității EBA

- Serviciile de suport în afaceri (identificare de contacte, instruire practice, suport în pregătirea pentru export etc.);
- Lobby și Advocacy (suport în armonizarea legislației în scopul creării unui mediu de afaceri mai prosper);
- Suport pentru tinerii antreprenori.

Asociația Investitorilor Străini (FIA)

Asociația Investitorilor Străini (FIA), este o asociație non-profit din Republica Moldova, fondată în septembrie 2003 de către 8 investitori străini, cu sprijinul OCDE, prin intermediul unui proiect ce avea drept scop stimularea reformelor și ameliorarea mediului de afaceri din țările din Europa de Sud-Est.

FIA face parte din rețeaua regională a Consiliilor Investitorilor Străini, structuri ce au înregistrat numeroase succese în țările în care activează.

Asociația numără printre membrii săi 14 cele mai mari companii cu capital străin din țară, companii ce oferă o mare varietate de bunuri și servicii, acoperind toată gama domeniilor de activitate din economia țării – domeniul agricol, cel industrial, bancar, al telecomunicațiilor, de distribuție, audit și consultanță juridică.

Membrii asociației sunt, totodată, și cei mai longevivi investitori din Republica Moldova. Unii membri FIA sunt în această țară de mai bine de un deceniu.

Obiectivele asociației sunt reprezentarea și promovarea opiniilor membrilor săi, atât pentru apărarea intereselor comune, cât și pentru atragerea unor noi investiții; cooperarea cu autoritățile publice din Moldova pentru depășirea dificultăților și obstacolelor care ar putea exista în relațiile

cu investitorii străini; apărarea intereselor comunității internaționale de afaceri din Moldova; informarea membrilor asociației, și nu numai, despre climatul investițional din țară; informarea potențialilor investitori despre experiența membrilor FIA etc.

Misiunea principală a Asociației este facilitarea dialogului dintre factorii de decizie relevanți și investitori pentru crearea unui mediu investițional favorabil investițiilor străine directe.

Camera de Comerț Americană din Moldova (AmCham Moldova)

Despre AmCham Moldova

Camera de Comerț Americană din Moldova este o organizație non-guvernamentală, non-profit, înființată în septembrie anului 2006. Fiind membru al unei rețele internaționale largi de Camere Americane de Comerț din mai mult de 100 de țări ale lumii, AmCham Moldova unește companiile și liderii de afaceri pentru a împărtăși un scop comun – cel de a aduce mai aproape spiritul întreprinzător și culturile Moldovei și ale Statelor Unite ale Americii. Actualmente, AmCham Moldova întrunește în rândurile sale mai mult de 100 de companii membre, variind de la investitori străini mari, până la mici companii producătoare de bunuri și prestatoare de servicii, care operează pe teritoriul Moldovei, precum și diverse companii moldovenești care urmăresc stabilirea relațiilor comerciale cu Statele Unite ale Americii.

Misiunea AmCham Moldova

Misiunea Camerei de Comerț Americane din Moldova (AmCham Moldova) este contribuirea la dezvoltarea economică a Republicii Moldova prin promovarea comerțului și investițiilor americane în Moldova, precum și menținerea unui dialog dintre Guvernul Republicii Moldova și liderii mediului de afaceri, întru îmbunătățirea climatului de afaceri în Moldova pentru comerțul și investițiile străine.

AmCham își desfășoară activitatea în patru direcții principale: Advocacy și Lobby, ce presupune o implicare activă a membrilor în diferite comitete tematice și grupuri de lucru; Business Networking; Schimb de Informații și Servicii pentru Membri și Atragerea Investițiilor în Moldova.